

HOẠT ĐỘNG QUẢN LÝ VÀ QUY ĐỊNH THUẾ CÓ ẢNH HƯỞNG ĐẾN CHI PHÍ TUÂN THỦ THUẾ? BẰNG CHỨNG THỰC NGHIỆM Ở TP.HCM

Ngày nhận: 20/02/2014
Ngày nhận lại: 18/4/2014
Ngày duyệt đăng: 10/7/2014
Mã số: 7-14-NCTĐ-23

Nguyễn Thị Huyền ()*
Đình Thị Hương Lý (**)

Tóm tắt: Điều không thể phủ nhận là những quy định của luật thuế (tax legislation) và hoạt động quản lý của cơ quan thuế (tax administration) có ảnh hưởng trực tiếp đến chi phí tuân thủ thuế (CPTTT) của doanh nghiệp (Sandford, 1973; Sandford và các tác giả, 1989; Pope, 1993; Evans, 2003). Để kiểm chứng mối quan hệ này, bài viết phân tích và ước lượng các mô hình hồi quy tuyến tính (pooled OLS) trong đó có sử dụng biến đại diện (để xử lý hiện tượng nội sinh trong mô hình) thay vì biến công cụ trên cơ sở dữ liệu thu thập từ 488 doanh nghiệp trên địa bàn TP.HCM.

Từ khóa: Chi phí tuân thủ thuế, quản lý thuế, hoạt động cơ quan thuế, quy định thuế.

Giới thiệu

Smith (1776) đã đưa ra bốn nguyên tắc của một hệ thống thuế tốt: công bằng, chắc chắn, thuận tiện và hiệu quả. Hai nguyên tắc đầu liên quan đến sự công bằng của thuế và sự phân chia gánh nặng của thuế. Hai nguyên tắc sau liên quan đến qui trình quản lý và thực thi thuế, chi phí phát sinh trong thực thi thuế (ở cả hai phía: cơ quan thuế và người nộp thuế mà ngày nay gọi là chi phí hành chính thuế và CPTTT). Tuy nhiên, một thời gian dài cho đến cuối thập niên 80, các nhà kinh tế học ít chú ý đến vấn đề chi phí hành chính và CPTTT.

Làm thế nào để thực thi một sắc thuế hay một hệ thống thuế mà Chính phủ tiêu tốn ít nguồn lực và người nộp thuế cũng giảm thiểu mức thấp nhất có thể về CPTTT. Đây là một vấn đề quan trọng trong sự vận hành hệ thống thuế bởi lẽ chi phí hành thu càng tốn kém sẽ đồng nghĩa với sắc thuế thất bại về tính hiệu quả và thuận tiện. Chi phí hành thu ở đây bao hàm cả chi phí hành chính thuế và CPTTT nhưng trong phạm vi và mục tiêu nghiên cứu, bài viết chỉ tập trung đến CPTTT.

CPTTT là “chi phí mà người nộp thuế (doanh nghiệp) phải chịu để đáp ứng các yêu cầu tuân thủ thuế với một cấu trúc và mức thuế nhất định” (Sandford và các tác giả, 1989). Thành phần chủ yếu của CPTTT bao gồm những hao phí về thời gian, tiền bạc, vật chất để doanh nghiệp tìm hiểu, khai báo, thực hiện kế toán thuế, hay thuê dịch vụ tư vấn... Bên cạnh đó, những thiệt hại về tâm lý cũng tính đến do người nộp thuế lo lắng, căng thẳng trong việc đối mặt với quy định thuế và yêu cầu của cơ quan thuế khi cố gắng tuân thủ nghĩa vụ thuế của mình. Tuy nhiên, thiệt hại này được coi là quá khó để đo lường.

Ngoài việc bị ảnh hưởng bởi những quy định của luật thuế, CPTTT của doanh nghiệp còn chịu ảnh hưởng bởi sự quản lý của cơ quan thuế. Câu hỏi nghiên cứu đặt ra là có một tác động đáng kể nào từ hoạt động cơ quan thuế lên chi phí tuân thủ của doanh nghiệp ở Việt Nam không? Quan trọng hơn là khẳng định có mối quan hệ giữa cơ quan thuế và người nộp thuế trong thực hiện nghĩa vụ thuế và có tác động đến CPTTT. Bài viết phân tích những ảnh hưởng của sự quản lý cơ quan